

Adroddiad i'r	Cyngor Sir
Dyddiad y cyfarfod	5 Medi 2023
Aelod /Swyddog Arweiniol	Julia Hughes, Cadeirydd y Pwyllgor Safonau
Awdur yr Adroddiad	Lisa Jones, Pennaeth Dros Dro y Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd
Teitl	Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Safonau

1. Am beth mae'r adroddiad yn sôn?

Dyma Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Safonau i'r Cyngor Llawn ac mae'n cynnwys y flwyddyn galendr rhwng Ionawr a Rhagfyr 2022. Cytunwyd y bydd y Cadeirydd yn cyflwyno'r adroddiad i'r Cyngor Llawn, er mwyn hysbysu'r Aelodau o dueddiadau; materion o ran cydymffurfio â'r Cod Ymddygiad i Aelodau yn gyffredinol ar draws y Sir a gwaith y Pwyllgor o ran codi safonau ymddygiad ar lefel y Sir, ond hefyd ar lefelau Cyngorau Tref, Dinas a Chymuned.

2. Beth yw'r rheswm dros lunio'r adroddiad hwn?

Cytunwyd gan Aelodau'r Pwyllgor hwn y dylai Adroddiad Blynyddol gael ei gyflwyno ar waith y pwyllgor a'i ganfyddiadau a'i arsylwadau, i holl Aelodau'r Cyngor bob blwyddyn fel rhan o ymgyrch y Pwyllgor i wella safonau ymddygiad moesegol a chydymffurfiaeth â Chod Ymddygiad yr Aelodau.

3. Beth yw'r Argymhellion?

Bod yr Aelodau'n nodi cynnwys yr adroddiad.

4. Manylion yr adroddiad

- 4.1 Prif rôl y Pwyllgor Safonau yw monitro cydymffurfiaeth â'r Cod Ymddygiad Aelodau. Mae pob aelod yn ymwybodol bod eu Cod wedi'i seilio ar (a dylid ei ddarllen ar y cyd â) 7 Egwyddor Bywyd Cyhoeddus Nolan. Yng Nghymru mae deg egwyddor sef Anhunanoldeb, Gonestrywydd, Uniondeb a Phriodoldeb, Dyletswydd i Gynnal y Gyfraith, Stiwardiaeth, Gwrthrychedd wrth wneud penderfyniadau, Cydraddoldeb a Pharch, Bod yn Agored, Atebolrwydd ac Arweinyddiaeth.
- 4.2 Er mwyn atgoffa, mae'r Pwyllgor Safonau yn cynnwys y mathau canlynol o Aelodau - 2 Gynghorydd Sir, 4 Aelod Annibynnol (cyfetholedig), ac 1 Aelod o Gyngor Cymuned (nad yw'n Aelod sy'n gwisgo dwy het). Felly, nid yw'r rhan fwyaf o'r Aelodau yn cael eu hethol, ond yn cael eu recriwtio o aelodau o'r cyhoedd yn unol â gofynion y ddeddfwriaeth yng Nghymru. Hefyd dim ond pan fydd o leiaf hanner yr Aelodau hynny sy'n bresennol yn aelodau lleyg annibynnol y bydd cworwm i'r Pwyllgor. Yn dilyn etholiadau Mai 2022 roedd cadeirydd ac is-gadeirydd newydd yn eu lle ar gyfer tymor y Cyngor ac fe recriwtiwyd aelod lleyg newydd.

4.3 Yn ystod 2022, cyfarfu'r Pwyllgor ar bedwar achlysur. Mae'r tabl isod yn nodi crynodeb o'r eitemau dan drafodaeth:

Dyddiad y Cyfarfod	Eitemau / Meysydd Adroddiad
4 Mawrth 2022	<ul style="list-style-type: none"> • Eitem Sefydlog: Presenoldeb mewn cyfarfodydd • Eitem Sefydlog: Rhaglen Gwaith i'r Dyfodol • Eitem Sefydlog : trosolwg o gwynion yn Sir Ddinbych yn erbyn Aelodau • Hyfforddiant Moeseg a Safonau ar gyfer y Cyngor newydd a'r Cynghorau Dinas, Tref a Chymuned. • Cynhadledd Safonau Cenedlaethol
22 Gorffennaf 2022	<ul style="list-style-type: none"> • Eitem Sefydlog: Presenoldeb mewn cyfarfodydd • Eitem Sefydlog: Rhaglen Gwaith i'r Dyfodol • Eitem Sefydlog : trosolwg o gwynion yn Sir Ddinbych yn erbyn Aelodau • Eitem Sefydlog: Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru - 'Ein Canfyddiadau' • Y wybodaeth ddiweddaraf am gynnydd Hyfforddiant Moeseg a Safonau • Canllawiau drafft LIC ar ddyletswydd newydd Arweinwyr Grŵp • Diweddariad y Fforwm Safonau Cenedlaethol
28 Hydref 2022	<ul style="list-style-type: none"> • Eitem Sefydlog: Presenoldeb mewn cyfarfodydd • Eitem Sefydlog: Rhaglen Gwaith i'r Dyfodol • Eitem Sefydlog: Trosolwg o Gwynion yn erbyn Aelodau • Drafft Adroddiad Blynyddol y Cadeirydd i'w ystyried

2 Rhagfyr 2022	<ul style="list-style-type: none"> • Eitem Sefydlog: Presenoldeb mewn cyfarfodydd • Eitem Sefydlog: Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru - 'Ein Canfyddiadau' • Eitem Sefydlog: Ceisiadau Goddefebau • Eitem Sefydlog: Rhaglen Gwaith i'r Dyfodol • Eitem Sefydlog: Trosolwg o Gwynion yn erbyn Aelodau • Niferoedd Hyfforddiant Aelodau ac Adborth i'r Pwyllgor • Cyswllt Moesegol a Dyletswydd Arweinwyr Grŵp • Fforwm Safonau Cenedlaethol - adborth • Tâl ar gyfer Aelodau Annibynnol
----------------	--

4.4 Eitemau Sefydlog

Mae 5 eitem sefydlog yn awr:

(a) Adroddiadau gan Aelodau'r Pwyllgor Safonau mewn perthynas â'u presenoldeb a'u harsylwadau yng nghyfarfodydd Pwyllgor a'r Cyngor boed ar lefel Sir neu Gyngor Tref, Dinas a Chymuned.

Mae gan Bwyllgor Safonau Cyngor Sir Ddinbych ymagwedd ragweithiol tuag at godi safonau ac ymwybyddiaeth o'r Cod Ymddygiad. Mae Aelodau'r Pwyllgor yn mynychu i arsylwi ymddygiad ac effeithiolrwydd cyffredinol y cyfarfodydd; yna byddent yn adrodd yn ôl i'r Pwyllgor, sydd yna'n gwneud argymhellion o ran unrhyw anghenion hyfforddi neu batrymau ymddygiad mewn cymunedau penodol neu ar lefel y Sir.

Yn unol â'r adroddiad blynyddol blaenorol, mae'r Pwyllgor yn awyddus i'w gwneud yn glir bod eu hymagwedd o ran mynychu yn bersonol mewn cyfarfodydd o safbwynt cefnogaeth; er mwyn targedu adnoddau i wella safonau a hyder y cyhoedd yn y gwaith hollbwysig sy'n cael ei wneud ar lefel gymunedol, ar sail wirfoddol. Mae'r Pwyllgor yn cydnabod y gwerth mae cynghorau o'r fath, a'u haelodau, yn ychwanegu at gymunedau lleol. Mae'r Pwyllgor yn credu bod y Cod yno i roi hyder i'r cyhoedd, ond hefyd i amddiffyn aelodau ac mae unrhyw ymdrechion i godi'r ymwybyddiaeth hon ar gyfer yr holl aelodau sy'n gwasanaethu yn thema allweddol y maent yn ei chymeradwyo'n barhaus.

(b) Trosolwg o Gwynion yn erbyn Aelodau gydag Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru.

Mae'r adroddiad yn cael ei gyflwyno mewn sesiwn gaeedig ac mae aelodau yn cael manylion cyfyngedig mewn perthynas â'r gŵyn ond gyda digon o fanylion i alluogi aelodau i ystyried os gall hyfforddiant neu gamau eraill gael eu hargymell i gynghorau tref, dinas a chymuned penodol neu'r Cyngor Sir, sy'n cael problemau neu gynnydd mewn cwynion.

(c) Rhaglen Gwaith i'r Dyfodol .

Mae hyn yn cyd-fynd â dull pwyllgorau eraill y cyngor ac mae'n annog ymagwedd fwy strategol tuag at rôl y Pwyllgor fel un rhagweithiol, nid adweithiol yn unig i gwynion.

(d) Ceisiadau Goddefebau.

Gall Aelod wneud cais am 'Oddefeb' mewn amgylchiadau lle bydd ganddynt gysylltiad personol sy'n rhagfarnu lle nad oes eithriad ar ei gyfer o dan y Cod ond bod yr Aelod yn dymuno ceisio goddefeb sy'n eu galluogi i gymryd rhan yn y drafodaeth (gyda neu heb bleidlais) ac mae goddefebau o'r fath wedi'u nodi yn y Rheoliadau. Er enghraifft os bydd gan Aelod rôl benodol neu arbenigedd a allai fod o werth i'r drafodaeth; na fyddai cyfranogiad yr aelod yn niweidio hyder y cyhoedd; neu fod gan o leiaf hanner yr aelodau sy'n ystyried y mater gysylltiad personol sy'n rhagfarnu - a allai olygu na fyddai cworwm i'r cyfarfod ac felly ni fyddai modd gwneud penderfyniad. Mae'r Pwyllgor Safonau'n rhoi cyfarwyddyd i'r Swyddog Monitro i ysgrifennu at glercod unwaith y flwyddyn o leiaf i atgoffa'r clercod bod modd i un neu fwy o Aelodau wneud cais. Mae gan Bwyllgorau Safonau rywfaint o ddisgresiwn i gymhwyso amodau a thelerau ar gyfer goddefeb o'r fath.

Mae'r Pwyllgor yn pryderu rhywfaint bod lefel y ceisiadau wedi gostwng dros y 4 i 5 mlynedd ddiwethaf, ac nid yw'n amlwg i'r Pwyllgor beth yw'r rheswm dros hynny. Anogir Clercod i ystyried y dewis hwn yn eu cyngor o ddydd i ddydd i aelodau ac ni ddylent oedi cyn cysylltu â'r Swyddog Monitro os bydd angen eglurhad.

(e) Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru - 'Ein Canfyddiadau'

Mae'r crynodeb chwarterol o achosion yn cael ei gyflwyno i'r Pwyllgor i alluogi'r aelodau i dderbyn y wybodaeth ddiweddaraf o ran y trothwyon a lefel y cosbau a gyflwynwyd neu unrhyw feysydd o arferion da ac yn darparu darlun 'cenedlaethol'. Bydd y wybodaeth yn hysbysu a fydd angen newidiadau polisi lleol neu hyfforddiant ychwanegol er enghraifft; mae diweddariadau o'r fath yn cael eu defnyddio gan y Pwyllgor mewn modd cadarnhaol i fyfyrion ar arferion yn Sir Ddinbych.

- 4.5 Mae digwyddiadau hyfforddi mewn perthynas â Moeseg a'r Cod Ymddygiad wedi'u cynnal mewn ymgynghoriad â'r Pwyllgor Safonau sy'n llwyr gefnogi ac yn annog presenoldeb gan yr holl aelodau etholedig - drwy sesiynau ar-lein ac wyneb yn wyneb ar gyfer Cynghorwyr Sir ac Aelodau Cynghorau Dinas, Tref a Chymuned. Ar lefel y Sir mae cydymffurfiaeth o'r fath yn cyfrannu at hyrwyddo perthnasoedd cryf rhwng swyddogion ac aelodau, gyda holl aelodau'r Cyngor Sir wedi mynychu o leiaf un sesiwn. Mae digwyddiadau parhaus ar gyfer cynghorau dinas, tref a chymuned wedi'u trefnu ar gyfer 2023, gyda'r Pwyllgor yn awyddus i annog a gwella presenoldeb cynrychiolwyr cymunedol ac i ddefnyddio'r sesiwn ymwybyddiaeth am ddim, gyda phwyslais bod y Cod ar gael i ddiogelu Cynghorwyr yn eu gwaith cymunedol allweddol. Mae data ar y niferoedd sydd wedi mynychu hyfforddiant o Gynghorau Cymuned yn cael ei gasglu a bydd yn cael ei adrodd yn ôl i'r Pwyllgor maes o law.
- 4.6 Yn ystod y flwyddyn dan sylw mae 'Fforwm Safonau Gogledd a Chanolbarth Cymru' wedi'i ddisodli'n ffurfiol gan 'Fforwm Pwyllgor Safonau Cenedlaethol' Cymru Gyfan. Mae'r fforwm yn derbyn cefnogaeth ysgrifenyddol gan CLILC ac yn darparu safbwynt ehangach o faterion testunol a llais cryfach i gynrychioli safbwyntiau'r Pwyllgorau Safonau yn ôl i'r Ombwdsmon a Llywodraeth Cymru. Cyfarfu'r Fforwm Cenedlaethol am y tro cyntaf ar 8 Rhagfyr 2022 er mwyn cytuno ar Gylch Gorchwyl a phenodi Cadeirydd ac Is-gadeirydd; trafod yr ymagweddau a gytunwyd yn genedlaethol i gefnogi Arweinwyr Grwpiau gyda'u dyletswydd o dan Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 ac yn olaf derbyniwyd cyflwyniad gan Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru, Michelle Morris.
- 4.7 Dylid sylwi nad oedd unrhyw Benderfyniadau (gwrandawiadau) Pwyllgorau Safonau yn 2022 i bennu a fu achos o dorri'r Cod Ymddygiad.
- 4.8 Rôl allweddol ar gyfer y Pwyllgor ar gyfer y dyfodol fydd derbyn adroddiad blynyddol gan bob Arweinydd Grŵp ar eu hymdrechion sy'n cyfrannu at gydymffurfiaeth gyda'r ddyletswydd

newydd i gymryd camau rhesymol i hyrwyddo a chynnal safonau ymddygiad uchel gan eu haelodau o dan Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021.

- 4.9 Mae'r ddyletswydd yn cydnabod y dylai'r rhai sydd mewn swyddi arweiniol a dylanwadol o fewn prif gyngor dderbyn cyfrifoldeb mewn perthynas ag ymddygiad moesegol aelodau eu grwp ac i ymddwyn fel esiampl dda.
- 4.10 Cydnabyddir nad bwriad y ddyletswydd yw bod yn ateb i bopeth ond dyluniwyd y ddyletswydd i fod yn gymesur a chynorthwyl. Y nod yw atal neu rwystro ymddygiad amhriodol cyn iddo waethygu a thorri'r Cod Ymddygiad. Mae'n rhaid i Arweinwyr ystyried y Canllawiau Statudol a gyflwynwyd sydd â'r bwriad o gefnogi arweinwyr y grwpiau gwleidyddol i ddeall a chyflawni eu dyletswyddau mewn perthynas ag ymddygiad da, tra'n cydnabod y byddant yn dymuno, ac y dylid, eu hannog i ddatblygu eu hymagwedd eu hunain yn unol â'r ymrwymadau statudol ehangach, amgylchiadau lleol ac arferion gorau. Mae'r Pwyllgor yn edrych ymlaen at weithio ar y cyd, a chefnogi Arweinwyr Grwpiau gyda'u dyletswydd lle bo modd; ac ar y cyfan mae Arweinwyr Grwpiau yn mynd i'r afael â'r ddyletswydd newydd yn gadarnhaol. Bydd yr Adroddiad Blynyddol nesaf yn archwilio cydymffurfiaeth â'r ddyletswydd yn fanylach.
- 4.11 Cynhelir adolygiad o ran a yw'r fframwaith moesegol yn addas i bwrpas ar gyfer Llywodraeth Cymru, gelwir yr adolygiad yn 'Adolygiad Penn'. Gan edrych ymlaen yn 2023, bydd y Pwyllgor a'r Cyngor yn cyfrannu at ymateb Llywodraeth Cymru i Adolygiad Penn, y cyfeiriwyd ato yn Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Safonau 2021, gan gynnwys adolygiad o effaith protocolau datrysiadau lleol.
- 4.12 Mewn perthynas â throthwyon cofrestru rhoddion a lletygarwch, mae'r Pwyllgor yn ystyried cysondeb cenedlaethol ledled Cymru.

5. Sut mae'r penderfyniad yn cyfrannu at y Blaenoriaethau Corfforaethol?

Mae Pwyllgor Safonau cwbl weithredol a chynrychioliadol ac sy'n cynnal y safonau uchel a ddisgwylir gan Aelodau yn helpu i ategu'r modd y mae'r Cyngor yn gweithredu ei swyddogaethau democrataidd.

6. Faint fydd hyn yn ei gostio a sut y bydd yn effeithio ar wasanaethau eraill?

Nid oes unrhyw gost ychwanegol yn gysylltiedig â'r adroddiad hwn ac nid oes unrhyw oblygiadau ar gyfer y gwasanaethau eraill o ganlyniad i'r adroddiad hwn.

7. Beth yw prif gasgliadau'r Asesiad o Effaith ar Les?

Nid oes gofyn am un.

8. Pa ymgynghoriadau sydd wedi'u cynnal gyda Chraffu ac eraill?

Nid oes unrhyw ymgynghoriadau eraill wedi eu hystyried yn ofynnol; ymgynghorwyd â'r Pwyllgor Safonau ac maent yn fodlon bod yr adroddiad yn adlewyrchu safbwynt y Pwyllgor a'r Cadeirydd o ran cadw at God Ymddygiad Aelodau yn y Sir a sylwadau o ran uniondeb a moeseg yn gyffredinol.

9. Datganiad y Prif Swyddog Cyllid

Nid oes gofyn am un.

10. Pa risgiau sydd ac a oes unrhyw beth y gallwn ei wneud i'w lleihau?

Nid oes unrhyw risg wedi'i nodi.

11. Pŵer i wneud y penderfyniad

Deddf Llywodraeth Leol 2000; Rheoliadau Pwyllgorau Safonau (Cymru) 2001 a Rheoliadau Pwyllgorau Safonau (Cymru) (Diwygiad) 2006.